

GEORGE BACOVIA AND CHARLES BAUDELAIRE BETWEEN POETRY AND BEATITUDE

Andrada Chișamera (Slăvuțanu)
PhD Student, University of Craiova

Abstract: Ch. Baudelaire is the poet that tried hallucinogenic experiences. He wished to achieve the absolute in poetry creation, the consumption of opium and hashish had helped him to give birth to Poetry, that rare flower of the Haven.

Consumption of narcotics overcomes all limits, George Bacovia also uses hallucinogenic effects of alcohol to escape from sick universe in which he feels more and more solitary.

In this material I wish to analyze the works of the two poets to identify in their lyrics the hallucinogenic elements that create artificial images.

I will highlight that hidden side that is also reflected in the work of the two writers: the consumption of narcotics to sink into the mystery of poetry and overcome the boundaries of a common man.

Keywords: opium, wine, fog, limits, absolute, hallucinogenic, artificial paradise, escape, creation, absolute.

1. Charles Baudelaire- între poezie și beatitudine artificială

Charles Baudelaire este unul dintre poeții care trăiesc experiența halucinogenului cu scopul de a depăși orice limită a omului și a ajunge în profunzimea sinelui, reușind astfel să scoată la suprafață cele mai ascunse taine ale poetului. Această substanță este o mașinărie generatoare de fericire. Totodată „Charles Baudelaire transformă decisiv viziunea asupra actului de cultură și asupra simțului poetic atunci când, pornind de la experiența halucinatorie în care senzațiile își pierd autonomia, [...], iar individul autocontemplativ are revelația propriei divinități, construiește o nouă estetică”¹. Consumul de opiu dezvoltă până și cea mai subtilă ramură a existenței lăuntrice. Acest consum excesiv de droguri îmbogățește spiritul poetului, acesta ajungând astfel să-și depășească limitele, să cucerească spațiul și timpul creând un alt Univers.

Visul și imaginația baudelaireiană sunt provocate fie din stupefiante și droguri, fie iau naștere din diverse stări psihopate. De aici prinde viață acea atmosferă magică a poeziei, însuși Baudelaire afirmând faptul că „numai în vise aflăm realitatea de netăgăduit”. De altfel „Pentru Baudelaire, vinul face parte, alături de hașiș și de opiu, din categoria licorilor ce pot conduce la acel miraculos și căutat acces la interioritate ca sursă a inspirației și a fericirii”². Prin consumul de substanțe cu efect halucinogen, poetul reușește să scoată la suprafață cele mai ascunse sentimente și gânduri, tănuitele simțiri și comportamente.

Charles Baudelaire reușește, prin consumul de narcotice, să depășească acele limite de care se lovește omul comun. Acestea reprezintă extazul artificial prin care poetul transformă realitatea, aceasta se metamorfozează luând astfel cele mai neobișnuite forme; poezia capătă o altă valoare, cuvintele au semnificații neobișnuite. Vinul reprezintă drumul spre creația desăvârșită, este muza care-i sopteste poetului taina divină, acesta este impulsul de care poetul are nevoie pentru a se regăsi, pentru a putea înțetelege, pentru a putea descifra obscuritatea sinelui, acea personalitate ascunsă în adâncul ființei.

¹ Andrada Fătu-Tutoveanu, *Literatură și extaz artificial*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2005, p. 112.

² *Ibidem*, p. 117.

1.1. Elemente halucinogene în opera lui Charles Baudelaire

În poezia *La muse malade* poetul evocă spaima muzei provocată de de acele imagini care se reflectă în conștiința poetului prin intermediul visului, apare așadar acea stare de reverie. Aceasta pătrunde în acel *tărâm adormit*, iar aici poetul face aluzie la acele laturi ascunse ale ființei umane, la acea parte a personalității, pe care fiecare ființă dorește să o țină ascunsă. Poetul este chinuit, înspăimântat de arătări și vedenii: *Le succube verdâtre et le rose lutin/ T' ont-ils versé la peur et l'amour de leurs urnes?*. Privind opera *Le flacon* putem observa cum poetul este tulburat, este năucit de acea *duhoare dulceagă*³, acesta devenind sicriul ei, va fi un intermediar al acesteia prin care se va scoate la iveală toată puterea. Poetul o numește *otrava îngerească*, licoarea care îl poartă pe un tărâm al sacralității, al divinității, un univers în care poetul se identifică cu Divinitatea: „ Je serai ton cercueil, aimable pestilence!/ Le témoin de ta force et de ta virulence,/ Cher poison préparé par les anges! liqueur/ Qui me ronge, ô la vie et la mort de mon coeur!

Poetul dezvăluie puterea pe care o are atât vinul, cât și opiul, acestea au menirea de a metamorfoza realitatea, ele înveșmăntează tot ce este urât în lume cu straie noi și strălucitoare, acest *aur din pahare*, așa cum este numit vinul de către poet, are forța de a înălța sufletul acestuia pe cele mai înalte culmi ale creației: „ Le vin sait revêtir le plus sordide bouge/ D'un luxe miraculeux,/ Et fait surgir plus d'un portique fabuleux/ Dans l'or de sa vapeur rouge,/ Comme un soleil couchant dans un ciel nébuleux.”

Tot în poezia *Le poison* observăm cum opiul ajută poetul să depășească orice limită, acesta devine un sceptru, este dovada care atestă faptul că poetul a atins nemărginirea, absolutul, opiul afundă poetul în vremuri de mult trecute și scoate la lumină tainice și enigmatice plăceri:

„ L'opium agrandit ce qui n'a pas de bornes,/ Allonge l' illimité,/ Approfondit le temps, creuse la volupté,/ Et de plaisirs noirs et mornes/ Remplit l'âme au delà de sa capacité.”

Cu poezia *L'âme du vin* descoperim strânsa relație existentă între poet și această licoare creatoare de extaz artificial, vinul este prietenul de seamă al poetului trudit și ostenit, acesta este slăvit și reprezintă speranța de care are nevoie pentru a-i fi dragă viața, el aprinde flacăra din ochii soției și tot ce este firav devine plin de viață și-animat. Din această relație a celor doi ia naștere *Poezia*, acea *floare rară* cu ajutorul căreia se poate cuceri Înălțimea: „ Pour que de notre amour naisse la poésie/ Qui jaillira vers Dieu comme une rare fleur!”

Opera *Le vin du solitaire* este un imn închinat vinului, acesta este asemănat unui zeu care poate da viață, el face omul nemuritor redându-i tinerețea, iar omului deznădăjduit îi presară speranța pierdută. Vinul este comoara celui ce este sărac și prihănit, este comoara care îl face pe poet să se simtă asemenea *zeilor-nvingători*: „ Tu lui verses l'espoir, la jeunesse et la vie,/ - Et l'orgueil, ce trésor de toute gueuserie,/ Qui nous rend triomphants et semblables aux Dieux !”

Le vin des amants este ca o romanță pe care poetul o dedică acelui narcotic, care odată băut înfrumusețează văzduhul, deschide noi orizonturi, înlătură orice constrângere, descătușează simțurile și poartă poetul într-un zbor spre feerie și spre tot ce este sfânt, pur și îngeresc. Poetul este prins în mreaja aruncată de acel farmec al imaginii paradisiace, este cuprins de un entuziasm excesiv, delirul cuprinzându-l. Vinul este calea spre evadare, este un refugiu, care protejează poetul de răul ce-l înconjoară, acesta devine poarta spre un univers paradisiac al reveriei: „ Aujourd'hui l'espace est splendide!/ Sans mors, sans éperons, sans bride,/ Partons à cheval sur le vin/ Pour un ciel féérique et divin!”

Odată cu poezia *Le phares*, poetul elogiază opiul considerându-l a fi substanța divină, care se găsește în fiecare inimă muritoare, sufletul poetului este ca un labirint în care se regăsește eoul extazului fribinte: „ Ces malédictions, ces blasphèmes, ces plaintes,/ Ces extases, ces cris, ces

³ Hașișul era preparat dintr-un decoct de cânepă indiană amestecată cu unt și cu opiu, preparatul se amesteca cu dulceață, se pune în cafea sau se încorporează în pâscă pentru a reduce astfel mirosul puternic.

pleurs, ces Te Déum,/ Sont un écho redit par mille labyrinthes/ C'est pour les coeurs mortels un divin opium!”.

2. George Bacovia- între poezie și beatitudine artificială

Așa cum afirmă Ruxandra Cesereanu „George Bacovia halucinează auditiv și vizual, sub semnul nevrozei și al alcoolului”⁴. Spre deosebire de alți simbolști, care au fost adoratori ai narcoticelor, precum Baudelaire, Edgar Alain Poe, Arthur Rimbaud și mulți alții, Bacovia nu era un consumator de țării, acesta preferând consumul de vin, dar și de bere. Starea continuă de nevroză este cea care creează o atmosferă delirantă, în lirica bacoviană întâlnim un peisaj maladiv, murdar cu parcuri și grădini pustii și dezolante, oamenii se află și ei într-o stare agonică, poetul este cuprins de nevroză, iar femeia iubită este și ea o victimă prinsă în mrejele acestui univers dezagregat al liricii bacoviene.

De asemenea „Bolnăvicios și alienat, ca întreg universul, erotismul stă sub semnul nevrozei și al isteriei, amenințat din apropiere de spectrul morții sau al delirului”⁵. Și pentru Bacovia vinul devine o cale spre acea stare de beatitudine, spre acel paradis artificial. Dacă pentru Baudelaire vinul reprezenta drumul spre creație, pentru Bacovia acesta nu rămâne decât singura cale spre uitare, spre evadarea din această lume cuprinsă de melancolie, de fizie, vinul este soluția pe care poetul o găsește pentru a scăpa de acest univers decadent: „Stau...și moina cade, apă, glod.../ Să nu mai știu nimic, ar fi un singur mod-/ Un bec agonizează, există, nu există,-/ Un alcoolic trece piața tristă”(*Nevroză*).

Poezia bacoviană este un intens cutremur al sistemului nervos, un cutremur al întregii ființe, această poezie are o intensitate inimaginabilă, halucinatorie, în poezia bacoviană regăsim laolaltă toată durerea care sfărâmă lumea, tot ecoul trist al singurătății, așadar „Două sunt coordonatele esențiale care generează întreaga poezie bacoviană, în special cea pe care o putem așeza sub zodie decadentă: nevroza continuă și dezagregarea totală a universului”⁶.

Poetul este împins spre stări degradante și de înfrângerile morale, dar și de nereușitele aspirațiilor spre absolut. Opera lui Bacovia este un cântec al depresiei, la acest poet melancolia simbolistă se accentuează. Nevroza este provocată de mediul în care poetul simbolist trăiește suferă și, nu în ultimul rând visează.

2. 1. Elemente haucinogene în opera bacoviană

În opera *Sonet* poetul evocă acel spațiu propice stării de beatitudine, de extaz, și anume *crâșma*, acea încăpere murdară, dezolantă și rece în care poetul se afundă pentru a scăpa de încă o *noapte grea* și parcă tot mai neagră. Voind să dea uitării toate tristețile ce-l apasă, el se reîntoarce acasă asemenea poezilor francezi cu care crede că se identifică și de care se simte legat datorită suferinței și melancoliei: „Ca Edgar Poe, mă reîntorc spre casă,/ Ori ca Verlaine, topit de băutură-/ Și-n noaptea asta de nimic nu-mi pasă.” Fiind prins în mreaja halucinantă a alcoolului acesta creează o nostimă imagine: „Prin întunec bîjbîiesc prin casă,/ Și cad, recad și nu mai tac din gură.”

⁴ Ruxandra Cesereanu, *Deliruri și delire- O antologie a poeziei lirice românești*, Editura Paralela 45, Pitești-Brașov-Cluj-Napoca, 2000, p. 27.

⁵ Mihai Ene, *Văsurile Salomeei- Literatura română și decadentismul european*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2011, p. 182.

⁶ *Ibidem*, p. 178.

Spre toamnă este acea poezie cu o relevantă amprență specific bacoviană, care ne înfățișează poetul cuprins de nevroză și delir: „Pe drumuri delirînd,/ Pe vreme de toamnă, (...)/ Și mereu delirînd,/ Pe vreme de toamnă”. Observăm cum poetul se află într-o continuă stare de delir, starea de luciditate pare de mult uitată, acesta trăiește stări contradictorii, trecând foarte repede de la agonie la extaz: „În casa iubitei de-ajung,/ Eu zgudui fereastra nervos, (...)/ Sau rîd și pornesc înspre casă,/ Și-acolo mă-nchid ca-n sicriu”. Poetul consideră crâșma un spațiu al poeziei, al creației, acesta se afundă în acest spațiu al narcoticului și este cuprins de stări ce-i provoacă fericirea: „Și nimeni nu știe ce-i asta-/ M-afund într-o crâșmă să scriu,/ Sau rîd și pornesc înspre casă”.

Totodată, în opera *Nervi de toamnă* poetul apare în ipostaza alcoolizatului care rătăcește târziu în noapte apăsător de anii grei și chinuit, deoarece acesta se simte singur și neînțeles: „(...) Alcoolizat, bătut de ploii, cum n-am mai fost cîndva,/ Tîrziu, în geamul tău, încet, cu o monedă voi suna./ (...) Va bate ploaia...și tîrziu, la geamul tău voi plînge-ncet.../ Va rătăci alcoolizat, apoi, în noapte, un schelet,-/ Nimic tu nu vei auzi din cîte voi avea de spus...”

Orgii nocturne sunt descrise în poezia *Și ninge...*, în noaptea rece femeile nocturne, așa cum le numește poetul, așteaptă singure la colțul străzilor. Desfrâu cu alcool domnește în fiecare crâșmă: „(...) E noaptea plină de orgii, (...)/ Femei nocturne, singurele/ La colț de stradă se ațin,/ Desfrâu de bere și de vin/ Prin berării și cafenele.”

Acel extaz fals, artificial se regăsește și în poezia *Ecou târziu* unde se întîlnesc elemente care fac referire la consumul excesiv de alcool, ce are drept scop inducerea unei stări de falsă fericire: „Sunu țambale, tîrzia noapte.../ De cabaret comun-/ Femei răcneau beția falsă/ Prin miros de tutun.” Acea vreme de beție în care se-afundă poetul pentru a scăpa de acea stare de solitudine o regăsim și în poezia *Rar*, acesta se simte uitat, părăsit, iar repetiția aproape obsedantă a termenilor ce redau singurătatea accentuează și intensifică spleen-ul bacovian. Muzica pustului, melodia nimicului are puterea de a alimenta melancolia resimțită intens de poet: „Plouă, plouă, plouă.../ Vreme de beție-/ Și s-ascuți pustiu!/ Ce melancolie !/ Plouă, plouă, plouă...”.

3. Concluzie

Așadar, atât Charles Baudelaire, cât și George Bacovia se folosesc de narcotice, fie că este vorba de opiu și hașiș sau numai de vin, pentru a atinge absolutul în creație, pentru a depăși orice limită pe care o are omul comun. Aceștia au nevoie, pentru a suporta viața, pentru a-și ușura existența, de un paradis artificial. Pentru ambii poeți vinul reprezintă substanța esențială ce-i ajută să evadeze, dacă Charles Baudelaire este condus spre profunzimea creației, George Bacovia, cu ajutorul alcoolului, merge spre calea uitării, spre nimicul existențial.

Cei doi poeți, pe care i-am ales spre a-i supune unei analize folosindu-ne de metoda comparativă, apelează la narcotice, deoarece viața acestora este greu de suportat, ambii doresc să evadeze din universul dezolant, totodată, prin consumul de substanțe halucinogene aceștia descoperă adevărata cale spre creație, ajung mai aproape de divin, uneori identificându-se chiar cu acesta. Halucinogenele au rolul de a le deschide noi orizonturi, de a-i ajuta să pătrundă în abisul conștiinței și de a scoate la lumină adevărate *paradisuri artificiale*, doar prin intermediul acestor adjuvanți, fie că este vorba de hașiș sau doar de alcool, poeții pot pătrunde într-un alt univers, în adevăratul univers al creației, am putea spune, o lume profundă, o lume cu trăiri intense, o lume care deșteaptă toate simțurile, toate sentimentele și care solicită la maximum imaginația, creația, aceștia descoperă libertatea deplină a individului lipsit de orice constrângere socială, acea libertate care distruge orice tipar impus de societate. În opera bacoviană întîlnim totuși o profundă dezvoltare a simțurilor, fără ca intensitatea acestora să fie datorată narcoticelor. Așa cum afirmă Mihai Ene „Nici un alcool (care, totuși, există din plin) și nici un drog nu-i sunt necesare poetului, simțurile sale fiind deja exacerbate, iar percepțiile acutizate”.⁷

⁷ Mihai Ene, *Vălurile Salomeei. Literatura română și decadentismul european*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2011, p. 178.

Prin urmare, uzitând de hașiș, opiu sau alcool poetul atinge culmile crației, descoperă un alt univers, evadează din mediul închis în care-și plânge singurătatea, are acces la cele mai intense trăiri ale ființei umane și doar astfel ia naștere universul creației.

BIBLIOGRAPHY

Cesereanu Ruxandra, *Deliruri și delire- O antologie a poeziei lirice românești*, Editura Paralela 45, Pitești-Brașov-Cluj-Napoca, 2000.

Ene Mihai, *Vălurile Salomeei- Literatura română și decadentismul european*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2011.

Fătu-Tutoveanu Andrada, *Literatură și extaz artificial*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2005.